

Hälsoskyddstillsyn förskolor

Projekt hösten 2018

Miljöenheten

Sjöbo - en plats för tillväxt.

Syfte och mål

Syftet med projektet var att under hösten 2018 inventera och undersöka kunskapsläget genom tillsyn på förskolor i Sjöbo kommun. Fokus låg på hälsoskyddsområdet enligt miljöbalken, genom Ventilation, Personbelastning, Lokalens utformning, Antal toaletter, Utemiljö mm.

Bakgrund

Miljöbalksanmälan

När en förskola ska starta är man enligt miljöbalken skyldig att anmäla detta minst 6v innan start (38 § i förordning 1998:899 om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd). Om anmälan kommer in för sent eller uteblir kan miljöenheten besluta att verksamheten ska betala en miljöstraffavgift. Anmälan behandlas och utifrån verksamhetens förutsättningar formuleras ett beslut, föreläggande om försiktighetsmått innehållande villkor som verksamheten ska följa.

En anmälan ska göras om man tänker:

- starta en ny förskola, skola eller fritidshem
- flytta befintlig verksamhet till ny lokal
- utöka verksamheten med nya lokaler
- ta över befintlig verksamhet

Förordningen om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd SFS 1998:899, 45§ anger att:

Kommunen skall (..) ägna särskild uppmärksamhet åt (..) lokaler för undervisning, vård eller annat omhändertagande. I Miljöbalken 9 kap 9§ står att: Bostäder och lokaler för allmänna ändamål ska brukas på ett sådant sätt att olägenheter för människors hälsa inte uppkommer.

Eftersom förskolor är anmälningspliktiga verksamheter innebär det att de måste ha en skriftlig egenkontroll enligt Förordningen (1998:901) om verksamhetsutövarens egenkontroll.

Såväl förskola som fastighetsägare har ansvar för att verksamheten bedrivs så att miljöbalkens regler följs. Eftersom det är förskolan som ska uppfylla egenkontrollförordningen är det därför tillsynen i första hand riktas mot dem och inte fastighetsägaren.

Verksamheten ska ha skriftliga rutiner för att fortlöpande kontrollera att inredning och utrustning hålls i gott skick och att olägenhet i inomhusmiljön inte föreligger. Detta för att i god tid kunna sätta in åtgärder mot brister i verksamheten.

Genomförande

Projektet var inriktat på Ventilation, Personbelastning, Lokalens utformning, Antal toaletter, Utemiljö eftersom vi upplevt brister inom dessa områden. Vid inspektionerna användes en för projektet framtagen checklista (bilaga 1).

Förskolorna bjöds in till en informationsträff om projektet och miljöbalken. Därefter fick alla e-post eller brev med information om projektet och kommande tillsyn. Information om tidsbokning och checklista bifogades. Förskolorna uppmanades att förbereda sig och fylla i checklistan inför besöket.

Inspektionen utfördes tillsammans med förskolechef, eventuellt fastighetsägare eller fastighetsskötare, personal och skyddsombud, och började med en sittning där checklistan gick igenom. Oftast hade verksamheten fyllt i checklistan i förväg. Därefter genomfördes inspektion av aktuella lokaler. Besöket avslutades med att sammanfatta de huvudsakliga intrycken och bristerna för verksamheten.

För att på plats kontrollera ventilationen utfördes en enklare kontroll genom att hålla en pappersbit framför ventilerna. För att på så vis se att ventilationen är igång och att flödesriktningarna var rätt.

Efteråt skickades inspektionsrapporter till verksamhetsutövarna där eventuella brister påpekades.

Resultat

Totalt inspekterades 22 stycken förskolor. Samtliga inspektioner var förbokade. I Bild 1 ses vilka förskolor som besöktes samt hur många barn verksamheten uppgivit att de har.

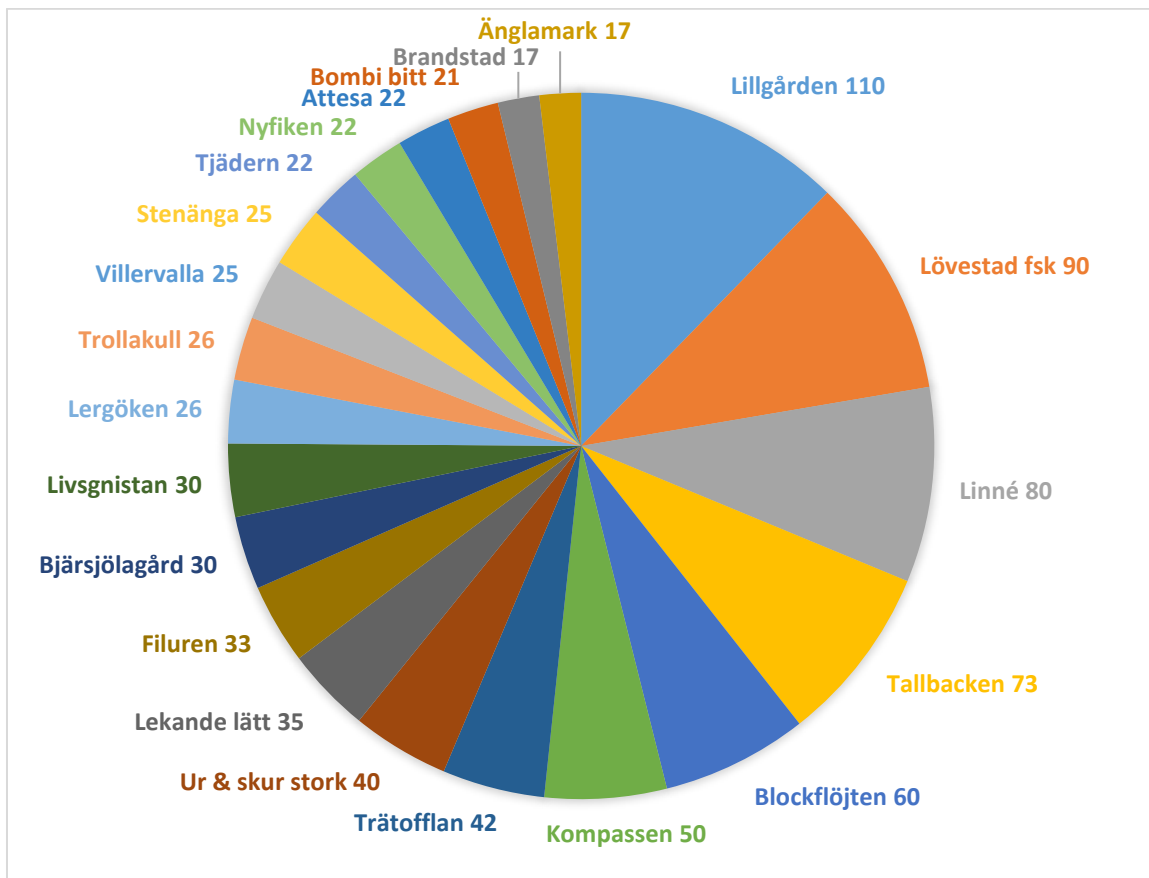

Bild 1. Antal barn per förskola

Nedanstående diagram sammanfattas de viktigaste bristerna/påpekanden som noterades vid tillsynen.

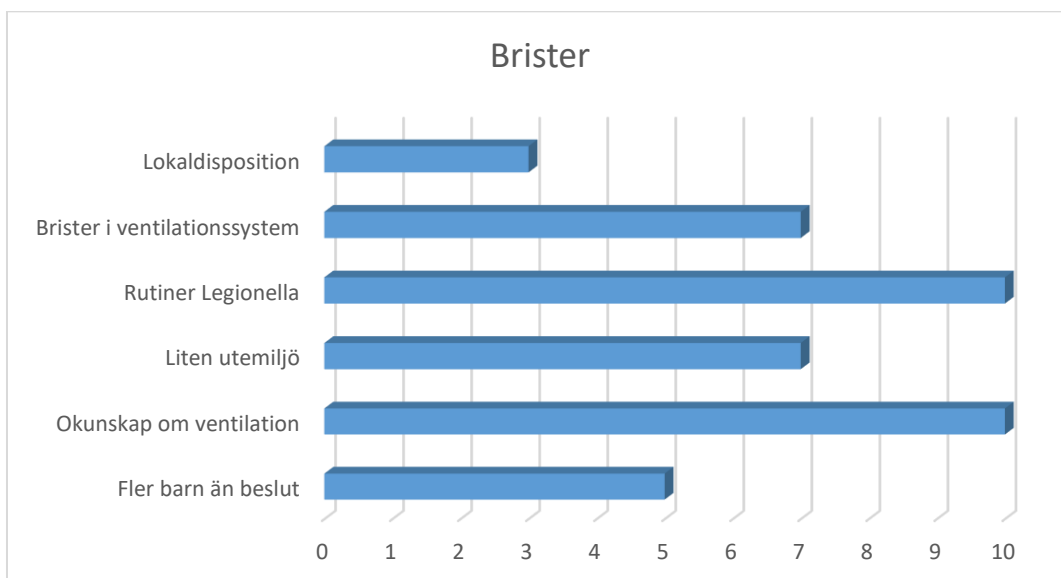

Bild 2. Antal förskolor som hade en eller flera av de vanligaste förekommande bristerna

När det gäller ventilation var en vanligt förekommande brist att verksamheten inte kände till hur många personer ventilationen i lokalerna var dimensionerad för, eller om obligatorisk ventilationskontroll (OVK) och filterbyten var utförd. Några förskolor hade också underkänd eller brister i sin genomförda OVK. Vid flera inspektioner var fastighetsägaren närvarande och hade informationen. Verksamheten ska dock i sin egenkontroll visa att de har tillräcklig kunskap om förskolans ventilation.

På några förskolor upptäcktes icke fungerande ventilationsdon, vilket verksamheten ombads att genast felanmäla/åtgärda. På en förskola hade man börjat använda ett förråd utan tilluft som vilrum.

Det noterades vid flera inspektioner att barnantalet hade ökat utan att verksamheten meddelat detta till miljöenheten. Vilket innebar att förskolan i vissa fall inte har följt sitt föreläggande om försiktighetsmått de fått i samband med att verksamheten startade. I de fall verksamheten inte har något beslut har nuvarande barnantalet jämförts med äldre inspektioner från verksamhetens början. Exempelvis har tre förskolor ökat från ca 16 barn till ca 30 barn.

Majoriteten av förskolorna har tillräckligt med toaletter till det antal barn som finns. Det är en som är på gränsen och en som överstiger rekommendationen något.

Inventeringen av utemiljön visade att de flesta förskolor har tillräcklig utemiljö, minst 40m² per barn. De som har liten utemiljö försöker kompensera detta med att gå iväg till grönområden etc.

Flera förskolor använder produkter och material som inte är tillverkade som leksaker för barnen att leka med. De kan då innehålla kemiska ämnen som är mindre lämpliga.

Vid inspektionerna noterades också att en förskola till viss del saknar bygglov, och att en förskola blivit permanent trots anmäld som tillfällig.

När det gäller rutiner för legionella finns inte detta hos många av förskolorna. Man förlitar sig på att fastighetsägaren har koll på vattensystemet i lokalerna. Förskolan ska dock ha kunskap och egna rutiner för detta, t.ex. ta stickprov av vattentemperaturen ute i lokalen, genomspolning vid längre stängning.

Förutom ovanstående brister noterades även förekomst av fuktskada på två förskolor.

Eftersom detta var ett projekt vars främsta syfte var att inventera och undersöka kunskapsläget kommer alla noterade brister att följas upp vid nästa inspektionstillfälle. Fanns det en allvarlig brist så som icke fungerande ventilation, eller fuktskada så kommer dessa följas upp löpande.

Slutsats

Ventilation

Rektor och föreståndare på förskolan känner som regel till lagen om obligatorisk ventilationskontroll (OVK), men saknar kunskap om ifall ventilationsanläggningen är besiktigad. Vi rekommenderar att någon representant från förskolan är med vid besiktningen som kan framföra ev. upplevda problem till besiktningsmannen. Besiktningsutlåtandet från utförd kontroll ska finnas ute i verksamheten och redovisas i förskolans egenkontroll.

Vid inspektionerna var det förhållandevis få skolor som hade en dokumenterad egenkontroll av de viktigaste frågorna inom ventilationsområdet, så som OVK och filterbyten. Projektet medförde att fler verksamheter blivit medvetna om sitt ansvar att ha en egenkontroll och inte enbart förlita sig på att fastighetsägaren har kontroll över att allt fungerar. Även om det är fastighetsägarens ansvar att utföra ventilationsåtgärder, så ska verksamheten följa upp och ha informationen.

Det visar sig också att verksamheten inte alltid tänker på att justera ventilationen och kontrollera med fastighetsägaren innan man gör förändringar i verksamheten, exempelvis nyttjar nya rum. Det samma gäller vid utökning av antalet barn. Då tar man inte hänsyn till hur många som kan vistas i lokalen utifrån ventilationskapaciteten. Folkhälsomyndighetens allmänna råd om ventilation (FoHMFS 2014:18) ska följas.

Barngrupper

Skolverket har riktmärken för antalet barn per barngrupp. För barn mellan ett och tre år kan ett riktmärke för barngruppens storlek vara sex till tolv barn. För barn mellan fyra och fem år kan ett riktmärke vara nio till 15 barn. Riktmärkena är dock inte tvingande.

Familjeförvaltningen i Sjöbo har inga uttalade riktlinjer för hur stor inomhusyta/barn ska ha tillgång till. Det finns inte heller någon policy för hur stora barngrupperna får vara. Ambitionen är att följa de rekommendationer som finns, men nämnden måste förhålla sig till budget och garantitiden för att få plats

på förskola. Man håller dock på att titta på barngrupperna då statistiken visar att antalet närvarande barn inte stämmer med inskrivna barn.

Stora grupper medför bland annat ökad stress, höga ljudnivåer, sämre luftkvalitet, ökad smittorisk och försämrad språklig utveckling (inte minst för barn med annat modersmål). Vid planering av verksamheten måste hänsyn tas till lokalens utformning, storlek, antalet rum, ventilationens kapacitet och storlek på utemiljö. Det är något som miljöenheten tittar på i samband med miljöbalksanmälan. Därför är det viktigt att inte utöka barngrupperna utan att kontakta oss och vid behov utreda om/hur lokalerna klarar ökningen.

Toaletter

Det ska finnas tillräckligt med toaletter för barnen på förskolan. Om brist på toaletter innebär att barnen får gå och hålla sig utgör det en olägenhet för människors hälsa enligt miljöbalken. I förskolor bör det finnas minst en toalett för varje påbörjat 10-15 tal barn. Det ska dessutom finnas en separat personaltoalett.

Miljöbalksanmälan

Det har noterats vid inspektioner att en del verksamheter inte följer sitt föreläggande om försiktighetsmått som de fick i samband med att de anmälde sin verksamhet. Familjeförvaltningen har sin lagstiftning och riktlinjer som verksamheten ska följa, men det är viktigt att man inte glömmer bort att det även finns andra regler och beslut att följa. Kunskapen hos rektorer och chefer behöver ökas, och att samarbetet mellan familjeförvaltningen och miljöenheten utvecklas.

Legionella

Legionella är en allvarlig sjukdom men som tur är väldigt sällsynt, så riskerna i en förskola är små. Det är ändå viktigt att vara medveten om Legionella. Bakterierna kan överleva i temperaturintervallet 0-50°C. Det är hög risk att legionellabakterier växer till om vattenomsättningen i vattenledningar är låg och temperaturen är mellan 20 och 45°C. För att förhindra att bakterierna växer till är drift och underhåll av vattensystem viktiga. Det är viktigt att ta bort reservoarer med stillastående vatten och rensa systemet från blindledningar där temperaturen är gynnsam för tillväxt.

För verksamhetens del är det viktigt att i sin egenkontroll följa upp vattentemperatur och ha rutiner för att meddela fastighetsägaren om vissa kranar/duschar etc. inte längre används. Om verksamheten är stängd en längre period bör rutin för att spola igenom systemet vid uppstart finnas. För att förhindra att legionella växer till i ledningssystem ska varmvattnet hålla en temperatur av lägst 50°C vid tappstället och lägst 60°C i varmvattenberedaren eller värmeväxlaren. Kallvattnet skall ha en temperatur av högst 18°C.

Utemiljö

Boverket anger att rimligt mått på friyta kan vara 40 m² per barn i förskolan. Forskning visar att den totala storleken på friytan helst bör överstiga 3000 m². På en gård som är mindre, oavsett antal barn, kan en barngrupp få svårt att utveckla lek och socialt samspel på ett sätt som tillgodoser deras behov. Är utemiljön liten försöker förskolan kompensera med att gå iväg till grönområden, dock är man inte alltid medveten om att utemiljön är för liten baserat på antal barn.

Rekommendationen är att utemiljön ska ligga i direkt anslutning till förskolan för att kunna användas mer spontant. Barnen kan då också på egen hand ta sig ut på gården och lekande kan pågå och återupptas utan att saker och föremål behöver plockas undan.

Det är skillnad på kemikalier i olika produkter beroende på om de är tillverkade som leksaker eller som andra varor. Oftast har leksaker strängare lagstiftning än andra varor. Det är inte ovanligt att förskolor tar emot lastpallar, kabeltrummor, däck, avloppsrör. Exempelvis lastpallar och kabeltrummor kan vara impregnerade med bekämpningsmedel, något som inte syns på träet.

Däck kan innehålla potentiellt skadliga ämnen som PAH, ftalater och fenoler. Därför bör varor som inte är tillverkade för barn inte användas som leksaker om man inte är säker på att de är noga kontrollerade. Detta är dock rekommendationer och upp till verksamheterna själva att ta ställning till.